

Konsekvenser av politiets *for* **tidlig intervensjon**

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2018

Kand.nr: 359

Antall ord: 6473

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING	3
1.1 VALG AV TEMA	3
1.2 PROBLEMSTILLING	3
1.3 VALG AV PROBLEMSTILLING	4
1.4 AVGRENSNING	4
1.5 OPPGAVENS OPPBYGGING	5
1.6 BEGREPSAVKLARING "TIDLIG INTERVENSJON"	5
2.0 METODE	5
2.1 VALG AV METODE	5
2.2 LITTERATURSØK	6
2.3 KILDER	7
3.0 HOVEDDEL	8
3.1 HVA ER EN UNGDOMSTID?	8
3.2 UNGDOMSKRIMINALITET	9
3.3 HVOR OMFATTENDE ER ATFERDSPROBLEMER BLANT UNGDOM?	10
3.4 PERSONORIENTERT FOREBYGGING	11
3.5 BEKYMNINGSSAMTALE OG UNGDOMSOPPFØLGING	12
3.6 RISIKO- OG BESKYTTELSESAKTØRER	13
3.7 NORMALITETSPRINSIPPET	14
3.8 STEMLING OG STIGMATISERING	15
3.9 DRØFTING	16
4.0 AVSLUTNING	19
5.0 REFERANSER	21
5.1 NETTSIDER	22
5.2 SELVVALGT PENSUM	23

1.0 Innledning

1.1 Valg av tema

Ungdom er en viktig del av politiets arbeid. Å forebygge noe vil si å avverge at noe negativt skjer (Lie, 2011, s.19). Det forebyggende arbeidet i politiet, rettes mot å forhindre kriminalitet blant ungdom. Ved å identifisere og kartlegge risikofaktorer kan ungdom i risikozonen bli dratt i riktig retning mot det lovlydige samfunnet. Jeg ønsker å skrive om forebygging blant ungdom fordi det er et fagfelt som interesserer meg. Mange problemer som gjerne oppstår i voksenlivet kan føres tilbake til barne- og ungdomsårene. Kunnskap og erfaring tilsier at politiet må intervensere seg tidlig i arbeidet med risikoungdommen (Lie, 2011, s.20).

Det er ofte sagt at alt politiet foretar seg, er forebyggende, også da arbeidet med ungdommen (Lie, 2011, s.19). Jeg har hatt praksisåret mitt ved en mellomstor politistasjon. Der finnes det en egen forebyggende seksjon som jobber tett med studenter som er i praksis. Her var jeg blant annet med på bekymringsamtaler. Det gav meg inspirasjon og kunnskap om målgruppen. I praksisåret var jeg også utvekslet til en ungdomsinstitusjon. Her erfarte jeg samspillet mellom trygge voksne og risikoutsatt ungdom. Siden første klasse på politihøgskolen, har jeg vært interessert i de bakenforliggende årsakene til hvorfor mennesker blir kriminelle. Jeg har etterhvert forstått at vi som politi må starte tidlig i prosessen med å forebygge kriminalitet.

Politiets ansvar ovenfor barn er blant annet forankret i Politilovens §13 og Politiinstruksen §12-4. Politiets forebyggende arbeid fremkommer også i Politilovens §1, 2.ledd, at ”*politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettsikkerhet, trygghet og alminnelige velferd forøvrig*” (Politi-loven, 1995). Videre i Politilovens §2, 2.ledd, fremkommer det at ”*politiet skal forebygge kriminalitet og andre krenkelser av den offentlige orden og sikkerhet*” (Politi-loven, 1995). Kriminalitet kan på sett og vis ramme alle borgere i samfunnet, og publikum forventer at politiet reduserer kriminalitet og beskytter borgerne.

1.2 Problemstilling

”Hvilke konsekvenser kan oppstå dersom politiet griper inn for tidlig i det forebyggende arbeidet med ungdom?”.

1.3 Valg av problemstilling

Tematikken for politiets rolle og funksjon i samfunnet er viktig fordi politiet, sammen med andre aktører, har et ansvar for å oppdage blant annet risikofaktorer, problematferd og kriminalitet blant ungdom (Lie, 2011, s. 81). Ettersom politiet har et ansvar, ønsker jeg å finne ut av hva som skjer med ungdommen i lys av politiets tidlige involvering. En tidlig intervensjon er hensiktsmessig, men jeg ønsket å finne ut av hva som skjer med ungdommen dersom politiet trår feil og intervensjoner seg for tidlig.

1.4 Avgrensning

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave hvor jeg foretar en litteraturstudie. En litteraturstudie gir en mulighet til å undersøke en større gruppe mennesker. Et alternativ kunne vært å skrive en empirisk oppgave, men jeg ønsket ikke å benytte meg av denne typen oppgave fordi det er tidkrevende å få svar fra et stort antall mennesker. Å skrive en teoretisk oppgave vil gi meg informasjon i form av litteratur som allerede eksisterer på fagfeltet. For at oppgaven ikke skal bli for stor eller for snever, har jeg gjort meg tanker om hvordan jeg skal avgrense oppgaven. Jeg skal ta for meg ungdom med norsk statsborgerskap uavhengig av kjønn innenfor Norges grenser. Jeg ønsker å få frem den generelle ungdommen og ikke ungdom basert på bosted, etnisitet eller kjønn da dette blir for omfattende. Ut ifra kriminalstatistikken til SSB ser vi at unge menn er overrepresentert i å begå lovbrudd og at unge kvinner er underrepresentert. Ungdommen jeg skal skrive om i oppgaven er i utgangspunktet 13 - 16 år. Jeg har valgt denne aldersgruppen fordi ungdommen i denne alderen er i en brytnings- og risikoperiode. Atferdsproblemer kan deles inn i internaliserende og eksternaliserende atferd. Internaliserende atferd kan defineres som depresjon, angst og tilbaketrekning. Eksternaliserende atferd kan defineres som det motsatte av en internaliserende atferd og er mer aggressiv og regelbrytende (Nøvik, 2000). Den eksternaliserende atferden kan forbindes med kriminalitet, og er derfor den type atferd jeg vil fokusere på.

Mitt fokus retter seg mot personorientert forebygging. Tidlig intervensjon er knyttet til den personorienterte forebyggingen, og det vil da ikke være relevant med en annen type forebyggingsmetode (Lie, 2011, s.75). Jeg velger å skrive om bekymringsamtale og ungdomsoppfølging, to av flere tiltak som politiet har opp mot ungdom i den personorienterte forebyggingen.

1.5 Oppgavens oppbygging

Jeg har delt oppgaven i fem forskjellige kapitler. Kapitlene er delt inn i en innledning, et metodekapittel, en hoveddel, avslutning og referansehenvisning. I kapittel 1, innledningen, er det 6 temaer som består av: valg av tema og problemstilling, problemstillingen, avgrensning, oppgavens oppbygging og begrepsavklaring. I kapittel 2, metodekapittelet, ser vi på 3 forskjellige temaer. De består av: valg av metode, litteratursøk og kildebruk. Hoveddelen og det tredje kapittelet er det mest omfattende kapittelet i oppgaven. Hoveddelen er delt inn i 9 temaer og består av ungdomstid, ungdomskriminalitet, personorientert forebygging, bekymringssamtale og ungdomsoppfølging, risiko- og beskyttelsesfaktorer, omfanget av atferdsproblemer blant ungdom, normalitetsprinsippet, stemping og stigmatisering og drøfting. I det fjerde kapittelet avsluttes det med en oppsummering av drøftelsen. Helt til slutt ser vi på henvisning til referanser og selvvalgt pensumbruk.

1.6 Begrepsavklaring ”tidlig intervensjon”

Å komme inn tidlig i prosessen med ungdommen er en prioritert oppgave fordi politiet ønsker å forhindre avvikende atferd hos den risikoutsatte ungdommen (Lie, 2011, s.75). I helsedirektoratet sin artikkel ”*fra bekymring til handling*”(2009), definerer de tidlig intervensjon på denne måten: ”*Med tidlig intervensjon mener vi arbeidet med å identifisere og håndtere et problem på et så tidlig tidspunkt at problemet forsvinner eller blir redusert med begrenset innsats*”(Helsedirektoratet, 2009). For at politiet kan foreta en tidlig intervensjon blant ungdommen, er det nødvendig å identifisere kjennetegn på problemorientert atferd som rusmisbruk og annen kriminalitet (Helsedirektoratet, 2009). Faktorer som er med på å identifisere ungdommen kalles risiko- og beskyttelsesfaktorer. Jeg utdyper senere i oppgaven hva som menes med risiko- og beskyttelsesfaktorer.

2.0 Metode

2.1 Valg av metode

I denne oppgaven benytter jeg meg av en samfunnsvitenskapelig metode. Jeg skal foreta en litteraturstudie og skrive en teoretisk oppgave. Selve ordet ”teori” er opprinnelig gresk, og vil si å undersøke noe (Dalland, 2012, s.113). Målet med teori er å komme frem til en passelig illustrasjon om hvordan virkeligheten ser ut (Dalland, 2012, s.113).

Hva er en metode? ”En metode er et redskap som brukes for å finne ny kunnskap.” (Dalland, 2012, s.93). Å skrive en teoretisk oppgave vil si at jeg skal innhente informasjon om studier som allerede er gjort av noen andre. Jeg velger å skrive en teoretisk oppgave på grunn av mengden litteratur det finnes på området. Jeg kan ta utgangspunkt i undersøkelser som allerede er gjort og som kan hjelpe meg til å få en flerfarget drøftelse.

Jeg kunne valgt å benytte meg av en empirisk studie, men dette mener jeg er både for tidskrevende da jeg måtte hatt et visst utfall av informanter. Jeg måtte gjort en mindre studie av et fåtall mennesker. Jeg ønsket å drøfte eksisterende empiri fordi det generaliserbare ble vanskeligere å utøve ved en egen empirisk undersøkelse. En empirisk oppgave ville også vært åpning for feilkilder og mørketall.

2.2 Litteratursøk

Jeg har benyttet meg av forskningslitteratur som inngår i Politihøgskolens pensum og et relevant selvvalgt pensum. I oppgaven tar jeg hovedsakelig for meg kriminologiske og sosiologiske argumenteringer og temaer. Jeg har i stor grad valgt å benytte meg av boken skrevet av Lie, ”*I forkant*”. Denne boken handler om forebygging satt i et politiperspektiv. I tillegg inneholder boken informasjon om personorientert forebygging, ungdom og forebygging generelt. Jeg har også benyttet meg av kompendiet i sosiologi og forebyggende, hovedsakelig fra førsteklassepensum. I kompendiene kalt ”*Hovedområdet forebyggende oppgaver*” og ”*hovedområde politi og samfunn*” er det mye forskningslitteratur rundt sosiologiske begreper. I kompendiene skal jeg blant annet bruke Fauske og Øia (2010) sin artikkel om ”*oppvekst i Norge*” og Hauge (2007) sin artikkel om ”*Stempling og stigmatisering*”.

I tillegg har jeg valgt å benytte meg av boken ”*Veileder for politiets bekymringssamtale*”, skrevet av Politidirektoratet. Boken gir mye informasjon rundt det forebyggende arbeidet med ungdom og i all hovedsak bekymringssamtalen. Boken er basert på forsknings-og erfaringskunnskap fra politiet.

Det selvvalgte pensumet jeg skal anvende i oppgaven er ”*Ungdom i endring*”. Forfatterne av boken er Kåre Heggen og Tormod Øia. Boken innebærer temaer om mestring og marginalisering samt ungdomsforståelse. Temaene i boken er relevant for drøfting og informasjon i oppgaven.

”Ung i Norge”, skrevet av Ingela Lundin Kvaalem og Lars Wichstrøm er en annen bok i det selvvalgte pensumet. Boken inneholder hovedsakelig informasjon rundt det å være ungdom i Norge i dag. ”Ungdom i alvorlig trøbbel – veier til forandring” er den tredje boken i mitt selvvalgte pensum og er skrevet av Ingeborg Marie Helgeland. Den handler om ungdom i trøbbel og om hvordan de kan komme i en positiv retning i livet. Boken inneholder blant annet resultater fra oppfølgingsundersøkelser som er gjort av 85 ungdommer med alvorlig problematferd.

I tillegg til selvvalgt litteratur i bokform, har jeg også benyttet meg av internett. Jeg har blant annet benyttet meg av ungdata og statistisk sentralbyrå for å finne undersøkelser gjort av ungdom i alderen 13-16 år. I tillegg har jeg brukt barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet sin artikkel ”Det magiske øyeblikket”, som i all hovedsak handler om hvordan voksne skal komme i kontakt med ungdom. Jeg har også valgt å benytte meg av norsk helseinformatikk og deres artikkel om ”Atferdsforstyrrelser hos barn”. Den dreier seg hovedsakelig om definisjonen, årsakene og diagnostikk av en atferdsforstyrrelse. Justis og beredskapsdepartementet sin artikkel ”bedre føre var” er en artikkel som omhandler viktigheten av tidlig intervensjon og ulike tiltak som kan bremse utvikling av problematferd hos unge. Jeg har sett på kildene til både nettsidene og bøkene for å se om jeg kan finne mer forskningslitteratur for oppgaven.

2.3 Kilder

Jeg har funnet litteratur og kilder som er relevant for min oppgave. Jeg har forhørt meg med fagpersoner på Politihøgskolen om kildene er tilstrekkelig. I tillegg har jeg forhørt meg om tips til litteratur som kan hjelpe meg til å besvare oppgaven. Jeg har benyttet meg av primærkilder og sekundærkilder i mine kildehenvisninger, og da hovedsakelig primærkilder. Primærkilde er en kilde som ikke bygger på andre kilder fra før og er den opprinnelige utgaven av seg selv.

En sekundærkilde er motsatt av en primærkilde, og bygger på en annen kilde, en såkalt annenhåndskilde (Dalland, 2012, s.88). Jeg har sett på litteraturens kildehenvisninger for å finne frem til primærkilden og for å se om teksten i litteraturen underbygges av annen litteratur. Jeg har vært kildekritisk ved at jeg har sett på språk, referanseliste, tidspunkt teksten er skrevet, aktualiteten i teksten, hvilken relevans kilden har for min problemstilling, hvilken hensikt forfatteren har med teksten og hvorfor forfatteren har skrevet teksten (Dalland, 2012, s.83-87). Noen av de sentrale søkeordene jeg har brukt på internett er ”atferdsforstyrrelse”, ”risikoutsatt ungdom” og ”stempling og marginalisering”.

Det finnes mye litteratur på området, og det har vært utfordrende og avgrense forskningslitteraturen for å komme opp med ett ferdig produkt på rundt 6000 ord.

3.0 Hoveddel

3.1 Hva er en ungdomstid?

Erik Homburger Erikson (1968) har en teori om at ungdomstiden starter tidlig i pubertetsfasen. Da startes en frigjøring fra foreldre og dannelse av en egen stabil og individuell personlighet. Erikson mener det er nærmere sagt en periode hvor det enkelte menneske finner sin identitet og hvor ungdommen i stor grad er drevet av driftskonflikter. Heggen og Øia (2005) mener at Erikson sin teori om ungdomstiden kan ha en begrenset forståelse ettersom det er en teori for noen tiår tilbake. Dersom vi skal se på den biologiske delen av det å være ungdom, kan det refereres til som en tid i livet hvor jevnaldrende mennesker gjennomgår både mental og fysisk utvikling (Heggen & Øia, 2005, s.12). Ungdomstiden er altså en tid mellom barndom og voksenliv hvor det foreligger overganger og midlertidigheter som for eksempel overgangen fra ungdomsskole til videregående skole (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010).

I dag er vi et kunnskaps- og kommunikasjonssamfunn sett bort ifra hvordan det var for noen tiår tilbake. Vi lever i et stadig forandrende samfunn, hvor også ungdommen følger denne endringsprosessen (Heggen & Øia, 2005, s.13). Durkheim mener den voksne generasjonen influerer ungdommen, og at det gir ungdommen en slags utprøvningslyst hvor de ønsker å teste ut roller og meninger. Ungdom i alderen 13-16 år er i en brytningstid, hvor testing av grenser er viktig (Heggen & Øia, 2005, s.14-15).

"Individualisering viser til den enkelte individs handlingsevne og unikhhet" (Heggen & Øia, 2005, s.16). Ungdommen individualiseres gjennom ungdomstiden. Økt individualisering henger sammen med risiko for å ta feil valg. Ungdomstiden kan både være stimulerende og givende dersom ungdommen opplever denne tiden med trygghet rundt seg og trygghet i seg, altså ytre og indre trygghet. Dersom den indre og ytre tryggheten er ikke-eksisterende, kan ungdomstiden bli en risikoperiode for ungdommen (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010).

3.2 Ungdomskriminalitet

Det kan være en utfordring å definere hva kriminalitet innebærer, ettersom det er vanskelig å tolke lovteksten og hvor grenselinja går. Sosialt avvik er et kjent fenomen (Fauske og Øia, 2010, s.21). Betegnelsen ”sosiale avvik” brukes når forholdet mellom individuelle handlinger utført av en person, og reaksjonene av omgivelsene rundt ikke samsvarer. Dersom handlingen fraviker fra det normale, kan handlingen eller atferden oppfattes som avvikende. Hva som oppfattes som avvikende er kulturelt og historisk avhengig. Et eksempel på dette kan være alkohol. Til tross for dagens aksept av samfunnet i forhold til bruk av alkohol, er det ikke sosialt akseptert at en tenåring misbruker alkohol og drikker seg overstadig beruset. Slike ungdommer har gjerne et mer trøblete forhold til både skole og foreldre (Fauske og Øia, 2010, s.21).

Formen for atferd blant ungdom kan få reaksjoner blant annet i form av straff (dersom atferden strider imot det lovlige), latterliggjøring eller fordømmelse (Heggen & Øia, 2005, s. 185). Det finnes mønstre når det kommer til den avvikende atferden hos ungdom. Skolen er kanskje den arenaen hvor ungdommen normalt oppholder seg mye av tiden, og elever som viser avvikende atferd, blir tydelige gjennom oppførsel i skoletiden. De ungdommene som viser avvikende form for oppførsel på skolen, er i høy grad i en risikosone for å havne under avviksbegrepet. Skolen er en speiling av samfunnet, og dersom ungdommens atferd fraviker normaliteten på skolen, kan atferden også fravike samfunnet (Heggen & Øia, 2005, s. 185).

Det kan være utfordrende å finne ut hvor grensa går ettersom det skjer lovendringer fra tid til annen. Endringer i lovverket gjør det også vanskelig å sammenlikne endring over en tidsperiode. Nasking for eksempel har gått fra å være et lovbrudd til å bli en forseelse. Denne lovendringen gjorde at det skjedde en nedgang i kriminaliteten etter at endringen kom. Dersom vi ser bort ifra lovendringen og beholder nasking som et lovbrudd, viser Fauske og Øia (2010) til at antall ungdomsforbrytere var lik både før og etter lovendringen (Fauske og Øia, 2010, s.7-8).

Et av kjennetegnene ved ungdomskriminalitet ifølge Fauske og Øia (2010), er at ungdommen ofte har en tilhørighet til et gjengmiljø. Bakgrunnen for at ungdommer søker gjengmiljø er for å finne en tilhørighet og en identitet som de ellers ikke ville klart å bygge på egen hånd.

De mest sentrale kjennetegnene ved en ung lovbrøyer er at deres levekår som f.eks. økonomi, helse og utdanning er betraktelig lavere enn gjennomsnittet. Dårligere levekår for kriminelle gjelder i stor grad like mye for unge kvinner som unge menn (Fauske og Øia, 2010, s.7-8).

Ikke alle lovbrudd anmeldes. Det kan være av betydning for hvorfor omfanget av ungdomskriminaliteten er vanskelig å finne. Det er kun anmeldte forhold som blir tatt med i kriminalstatistikken. Ettersom det er mange ofre som ikke anmelder lovbruddene, får vi ikke med alle lovbrudd. Det resulterer i mørketall. Mørketall og deres omfang varierer ut i fra lovbruddets alvorlighetsgrad (Fauske og Øia, 2010, s. 8). Hvis lovbruddet er alvorlig er mørketallene mindre, og større dersom lovbruddet er mindre alvorlig. Ved å ha kunnskap om mørketallene viser det til at ungdomskriminaliteten er mer omfattende enn det som kriminalstatistikken viser til (Fauske og Øia, 2010, s. 8)

3.3 Hvor omfattende er atferdsproblemer blant ungdom?

”Barn viser aldri sine behov og hva de trenger, så tydelig som når de viser problematferd” (Lie, 2011, s.73).

Dagens ungdom har generelt aldri vært bedre. De begår mindre lovbrudd og bruker også i mindre grad rusmidler (Lie, 2011, s.76). Likevel er det ikke disse ungdommene som er i hovedfokus. Det er fåtallet av ungdommen, nærmere 10-20%, som politiet må sørge for at ikke faller utenfor (Lie, 2011, s.76). Elisabeth Myhre Lie presiserer i boken ”I forkant”, at *”feil folk bekymrer seg for feil folk”* (Lie, 2011, s.76). Kan det være en av flere årsaker til at politiet kommer for tidlig inn i det forebyggende arbeidet med ungdommen?

Ung i Norge – undersøkelsene (Kvalem og Wichstrøm, 2007) foretok en undersøkelse i 2002 hvor de stilte 24 ulike spørsmål til over 11 000 ungdom i alderen 13-19 år. Spørsmålene som ble stilt var om ungdommen var deltagende i det som kan defineres som avvikende atferd. I spørsmålstillingen var det blant annet temaer som tyveri og hærverk, bruk av illegale rusmidler og voldsbruk. Dette var av typen alvorlig avvikende atferd. Den andre formen for mindre alvorlig atferd gikk under skulking, å ha bannet til lærer eller å latt være å betale på bussen. Den mindre alvorlige atferden ble sett på som mindre alvorlig såfremt de forekom i liten grad. Undersøkelsen viste seg at skulking var den mest omfattende, og at flesteparten av ungdommen var representert for den mindre alvorlige atferden.

Den vanligste avvikende atferden blant den mindre alvorlige, var å ha bannet til en lærer og skulket skolen. Blant den alvorlige formen for avvikende atferd var over halvparten involvert i en form for voldsbruk. Gutter og jenter var på nesten på lik linje representert i voldsbruken. Gutter, spesielt på ungdomsskolen, hadde slått og sparket noen, mens flere jenter lugget eller klorte. Bruk av illegale rusmidler var den avvikende atferden som forekom mest sjeldent hos ungdommen i undersøkelsen, og viste at kun en sjettedel av de utkårede ungdommene hadde prøvd illegale rusmidler, også da alkohol før fylte 18 (Kvalem og Wichstrøm, 2007).

For å bygge videre på voldsbruken blant ungdommen viser jeg til Ungdata undersøkelsen om slåssing. Undersøkelsen kartla hvor mange som hadde vært i en slåsskamp de siste 12 månedene mellom 2011-2017. Undersøkelsen ble gjort blant ungdom i alderen 13-15 år over hele landet. Undersøkelsen viste at 81% av ungdommene aldri har vært i en slåsskamp. 11% sier de har vært i slåsskamp kun en gang. 7% har vært i slåsskamp 2-5 ganger, 1% 6-10 ganger og 1% mer enn ti ganger. Ungdata undersøkelsen viste altså at flest ungdom ikke har vært i slåsskamp, selv om Ung i Norge- undersøkelsene viste til at voldsbruk var den hyppigste formen for alvorlig avvikende atferd (Ungdata, 2011-2017).

3.4 Personorientert forebygging

”Kriminalitetsforebygging vil si å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer”(Lie, 2011, s.19).

Kriminalitetsforebyggende arbeid skal i all hovedsak være en prioritet for politiet. Det forebyggende arbeidet skal baseres på kunnskap, lokal forankring, og skal foregå i samarbeid med aktuelle samarbeidspartnere (justis- og beredskapsdepartementet, 2013-2016). Det finnes flere ulike perspektiver av kriminalitetsforebygging. Politiet har blant annet lokalorientert forebygging, situasjonell forebygging, gjenopprettende prosess og problemorientert politiarbeid. Personorientert forebygging er også en av dem. Personorientert forebygging er forebygging rettet mot enkeltpersoner. Enkeltpersonene er ofte unge mennesker, men kan også forekomme for eldre aldersgrupper (Lie, 2011, s.75). Den personorienterte forebyggingen fokuserer på å identifisere og påvirke de bakenforliggende årsaker rundt en kriminalisert eller avvikende atferd.

Det er en prioritet for politiet å komme inn tidlig i den personorienterte forebyggingen med risikoutsatt ungdom (Lie, 2011, s.75). Politidirektoratet (2012) skriver i sin rapport at personorientert forebygging er forebygging som har fokus rettet mot samfunnsmessige, miljøbaserte og individbaserte årsaker til kriminalitet. I tillegg til holdningsendring hos individet, skal målet med personorientert forebygging være å påvirke samfunnsmessige forhold som reduserer kriminaliteten (Politidirektoratet, 2012). Personorientert forebygging er rettet mot den risikoutsatte ungdommen som er utprøvende til rus og kriminalitet. Den er ikke i like stor grad rettet mot majoriteten av ungdom som sannsynligvis ikke vil utvikle en form for risikoatferd (Lie, 2011, s.74-75).

Den personorienterte forebyggingen jobber med flere aktører for å kunne klare målet sitt. Politiet jobber derfor med viktige samarbeidspartnere som skolen og foresatte for å kunne gi et godt nok tilbud til ungdommen via den personorienterte forebyggingen. Skolen er en arena hvor ungdom oppholder seg mye. Politiet kan derfor bruke skolen som en arena for sin tilstedeværelse, enten gjennom synlighet eller å holde foredrag. Politiet er pliktige til å samarbeide med andre offentlige aktører ifølge Politiinstruksen §15-1(Politiinstruksen). I tillegg har skolen også et reglement for samarbeid med andre instanser som resulterer i at skole og politi skal jobbe sammen. Dersom politiet har et godt samarbeid med skolen, vil dette bidra til informasjonsutveksling for å forebygge en eventuell problemutvikling (Lie, 2011, s.84-85). Samarbeidskanalen mellom andre aktører er viktig for å få en god dialog og samarbeidskultur og resulterer i mer omfattende og gjennomtenkte forebyggende tiltak (Lie, 2011, s.84-85).

3.5 Bekymringssamtale og ungdomsoppfølging

Bekymringssamtale og ungdomsoppfølging er to av flere tiltak i den personorienterte forebyggingen som kan være med på å hjelpe ungdommen mot et positivt spor. En bekymringssamtale er regulert i Politilovens §13 (1995), og er en samtale mellom politi, foresatte og ungdom. En bekymringssamtale er et tiltak i en intervensjon fra politiet og skal hjelpe politiet å identifisere og kartlegge risikoatferd og kriminalitetsatferd (Lie, 2011, s.118). Politiet ønsker å få en endring til å virke oppnåelig gjennom holdningsendring. Politiet kan enten sende en frivillig innkalling til ungdommens foresatte eller innkalle til et pliktig oppmøte (Politidirektoratet, 2011, s.17-19). Det er viktig å presisere at det kun er møteplikt til en bekymringssamtale etter en utført straffbar handling. Det er kun møteplikten som Politilovens §13 lovregulerer.

Barn og unge som har uønsket atferd og som ikke har utviklet en kriminalisert atferd, kan ikke pålegges møteplikt ved innkalling til en samtale. Politiet kan derimot innkalle til frivillig samtale hvor ungdom og foresatte selv velger om de ønsker en samtale eller ikke, jamfør Politilovens §§1 og 2 (Politidirektoratet, 2011, s.17-19). Ved den frivillige innkallingen bør det tas forholdsregler og forsiktighet for å ikke oppnå motsatt av ønsket effekt ved å blant annet stemple og stigmatisere ungdommen.

I en bekymringssamtale hvor ungdommen for eksempel har prøvd narkotika, kan politiet hjelpe ungdommen i form av en ungdomsoppfølging. En ungdomsoppfølging er en reaksjon som gjelder for ungdom i alderen 15-18 år som har utført gjentatt og alvorlig kriminalitet. Likevel er ikke kriminaliteten så alvorlig at de settes på en ungdomsstraff (Lie, 2011, s.145). Ungdomsoppfølging er da en del av en gjenopprettende prosess hvor de berørte partene kommer sammen for å avgjøre hvordan de skal forholde seg til lovbruddet som er gjort, og lovbruddets fremtidige konsekvenser (Lie, 2011, s. 145). En ruskontrakt derimot, er et tiltak hvor ungdommen for eksempel avlegger urinprøver over en gitt tidsperiode for å utelukke narkotikabruk, og for at ungdommen ikke skal bli straffeforfulgt under oppfølgingen (Helsedirektoratet, 2014).

Under ungdomsoppfølgingen vil ungdommen få en ungdomsplan som er formet for den enkelte. Ruskontrakt er en del av ungdomsoppfølgingen og den gjenopprettende prosessen. Dersom ungdommen bryter kontrakten, kan det opprinnelige straffbare forholdet bli tatt opp igjen (Helsedirektoratet, 2014). Målet for ungdomsoppfølgingen er å jobbe målrettet med ungdommen ved å gi reaksjoner og oppgaver for å forhindre fremtidig kriminalitet. Ungdomsoppfølgingen kan virke fra seks måneder og maksimalt opp til tre år ved spesielle tilfeller (Lie, 2011, s.172).

3.6 Risiko- og beskyttelsesfaktorer

Ungdommer i alderen 13-16 år har som de fleste mennesker, ulike livssituasjoner og utgangspunkt. For at vi skal forstå hvordan personer utvikler problematferd som for eksempel rusmisbruk, må vi se på kombinasjonen mellom beskyttelses- og risikofaktorer (Kvelling, 2006). Risikofaktorer er med på å styrke utviklingen av avvikende atferd, mens beskyttelsesfaktorer er med på å svekke den negative utviklingen (Kvelling, 2006). Risiko og beskyttelsesfaktorer består av ulike forhold som blant annet familie, ungdommen som individ, skole, miljø og venner (Lie, 2011, s.91).

Alle mennesker har beskyttelsesfaktorer og risikofaktorer, og de varierer både i omfang og variasjon ut ifra hvert enkelt individ (Kvello, 2006). Faktorene er med på å kartlegge og identifisere hvilket ståsted ungdommen har. Dersom ungdommen har flere risikofaktorer, er han eller hun mer utsatt for å utvikle kriminell atferd (Lie, 2011, s.91). Et eksempel på en risikofaktor er et høyt stressnivå i miljøet rundt ungdommen. Det kan gi ungdommen en følelse av å være underdanig. Et høyt stressnivå i miljøet rundt ungdommen kan føre til at ungdommen mistrives. Ungdommen kan flykte fra det høye stressnivået ved hjelp av rusmidler som demper stressnivået (Kvello, 2006).

3.7 Normalitetsprinsippet

Hva er normalt? Innflytelsesrike mennesker som oppfatter noe som uønsket, er ofte uønsket hos flertallet. En handling som strider imot det samfunnet ser på som normalt, kan ses på som ulike sosiale meninger som at en handling er kriminell, og at handlingen er et avvik fra det normale velfungerende samfunnet (Høigård, 2007, s.98-100).

Menneskene som utfører handlinger utenfor det flertallet ser på som normalt, ender med å bli sett på som idioter, forbrytere og merkelige. Det er varierte forståelsesformer for hva som er normal atferd og handlingsmønster varierer både med tid og sted, kultur og grupper innflytelse (Høigård, 2007, s.98-100). Handlingene, menneskene og tiltakene som blir satt opp i mot menneskene og kontrollørene, er fire mekanismer som danner en grunnmur for utstøting fra det normale samfunnsborgers liv. Å falle utenfor henger sammen med hvordan personen plasserer seg selv med tanke på kjønn, alder, etnisitet og sosial klasse (Høigård, 2007, s. 98-100). Et eksempel på normalitetsprinsippet er at ungdommen har blitt tilrettelagt bestemte rammer innenfor blant annet en normert utdanning. Det forventes mye av ungdommen, blant annet at du skal fullføre den obligatoriske skolegangen på 13 år.

Kristin Skogen Lund fremtonet en bekymring på NHO sin årskonferanse at de ungdommene som ikke fullførte videregående, var et stort samfunnsproblem (Vogt, 2017). De ungdommene som faller utenfor blir sett på som en utfordring for samfunnet og blir derfor stempelt av samfunnet som avvikere. Er samfunnet for utålmodige med ungdommen? Kanskje er det hensiktsmessig å i større grad være mer tolerant ovenfor ungdommen - for å utvide begrepet ”normalt” (Vogt, 2017).

Dette kan sammenlignes med ungdommens brytningstid og testing av grenser. Noen ungdommer trenger litt mer tid enn andre for å finne sin identitet, og vi som samfunn bør kanskje overveie mer toleranse blant ungdom (Vogt, 2017).

3.8 Stempling og stigmatisering

Innenfor samfunnsvitenskapen har begrepet stigma fått betydningen ”usynlig merket”. Å bli stemplet vil si at andre mennesker tillegger en person en avvikerrolle, men at personen selv ikke anser seg som en avviker. Stigmatisering betyr at personen anser seg selv som avviker for å så påta seg rollen som avviker (Hauge, 2007, s.34). Å gå inn i rollen som avviker eller å påta seg rollen som avviker ut i fra andre sin avviker-definisjon, er en prosess som kalles stigmatiseringsprosessen (Hauge, 2007, s.34). For å stemple en person som f.eks. trøblete ungdom, må du ha gjort deg en tanke om hva du definerer som en trøblete ungdom, for å så fastslå om personen faller inn under din definisjon. Selv om flere ungdommer kan passe under beskrivelsen av trøblete ungdom, blir ikke alle stemplet som det. Det er en utvelgelsesprosess som vi mennesker foretar oss (Hauge, 2007, s. 35-36). Det er ikke enkelt for de menneskene som blir stemplet som avvikere. Den oppfatningen samfunnet har av individet vil fort kunne prege individets atferd. At en avviker oppfører seg som normalt vil føre til negative sanksjoner (Hauge, 2007, s. 40).

Innenfor sosiologien finner vi begrepet ”rolle”. Vi som et samfunn har ulike forventninger til permanente roller som kjønn- alder og yrkesroller. Ved at vi har forventninger om de ulike type rollene, gjør at vi på forhånd bestemmer oss for hvilke egenskaper den typen rolle har (Hauge, 2007, s.38-39) Dette gjelder også rollen som ungdom. Hvilke forventninger vi har til ungdommen, bestemmer hva vi opplever dem som. Reaksjonene til mennesker som blir stemplet som f.eks. avviker, resulterer ofte at de til slutt oppfatter seg selv som en avviker. Hva kreves egentlig for at en ungdom skal defineres som avviker? Vårt sosiale samfunn vil alltid ha en definisjon på hva de mener betraktes som et avvik. Det er alltid noen som har en formening om hvilke kjennetegn som er avgjørende for at en person skal bli betraktet som en avviker. Hvorfor akkurat bestemte kjennetegn betraktes som avvikende fra samfunnet er blant annet at atferden kan være farlig, skadende eller at den må vekk fra samfunnet (Hauge, 2007, s.36).

3.9 Drøfting

Det er ikke alltid politiet har tilstrekkelig informasjon, og i politiyrket er dette å anse som normalt (Kvalem og Wichstrøm, 2007, s.128). Bare å foreta en tidlig intervensjon er avhengig av at politiet har kompetanse og er klare til å ta ansvar. Det er viktig at politiet er klar over sin rolle for å oppdage risikoen og sette i verk tiltak for ungdommen (Helsedirektoratet, 2009).

I de fleste valgene som tas, har vi kun vage formeninger om utfall. Mye av det som kan oppfattes som problematferd av en tredjepart, er ofte testing av grenser hos den unge. Denne typen atferd er å betrakte som normal atferd blant unge som både fungerer sosialt og faglig (Kvalem og Wichstrøm, 2007, s.128).

Når skal politiet foreta en intervensjon med ungdommen? Ordtaket ”bedre føre var” er kjent i det norske samfunnet. Det kan ofte være vanskelig for politiet å vite når de skal involvere seg i livet til en ungdom som viser problematferd. Derfor må vi se på nyanseringen om det er bedre å trå feil ved å være tidlig ute, enn å komme inn for sent i livet til ungdommen. Det er viktig å ha mot til å involvere seg. Mange syntes det er ubehagelig å gripe inn dersom det er diffuse risikofaktorer og symptomer (Helsedirektoratet, 2009). En forklaring på dette kan være frykt for å gjøre noe feil. På den andre siden kan dette få konsekvenser hvis de diffuse symptomene må vokse seg store før noen tør å gripe inn (Helsedirektoratet, 2009). Politiet risikerer da at en endringsprosess kan bli mer utfordrende, eller umulig å få gjennomført dersom intervensjonen foretas for sent.

På en annen side kan en tidlig intervensjon foregå i ulike stadier for problematferd. En involvering fra politiets side kan skje enten i den normale utprøvingen av grenser eller mot den risikofylte problematferden som tyr til vold og alvorlig kriminalitet. På en side kan det å inneha risikofaktorer bidra til at ungdommen står i fare for å utvikle en kriminell atferd (Lie, 2011, s. 91). På en annen side vil ungdommen som har risiko i livet ikke nødvendigvis være en negativ faktor. Risiko kan utvikle den individualiseringsprosessen som skjer i en ungdomstid (Barne- likestilling- og inkluderingsdepartementet, 2010).

Det er viktig for ungdommen å ta en risiko for å f.eks. kunne mestre noe nytt. Derfor er det viktig at politiet klarer å se forskjellen på hvilke risikofaktorer som er gode og hvilke som er dårlige.

Det kan være utfordrende hvis det ikke er en klar linje i hva som er god og dårlig risiko. Ved å klare å se forskjellen på hva som er god og dårlig risiko, kan vi finne ut av når politiet skal hjelpe og deretter foreta tiltak etter behov (Barne- likestilling- og inkluderingsdepartementet, 2010). Det er ikke kun en enkelthendelse eller en bestemt risikofaktor som kan forklare utviklingen til en avvikende atferd. Bildet er alltid sammensatt av flere biter (Helsedirektoratet, 2011). På bakgrunn av dette, kan det kan tenkes at politiet får bedre kunnskap om å vite når de skal involvere seg, og dermed redusere utfallet av en for tidlig eller for sen intervensjon.

For at en atferd kan betraktes som avvikende fra det normale, må den forstyrrende atferden vare over en lengre periode. Norsk helseinformatikk sier at den avvikende atferden må ha pågått i ca. et halvt års tid før det kan anses som en atferdsforstyrrelse (Norsk helseinformatikk, 2016). Den avvikende atferden må være tydelige normative brudd enten sosialt eller i form av handlinger som forventes av en ungdom i alderen 13-16 år. Når det er sagt, er det normalt for en tenåring å skulke en time eller unnlate å betale på bussen den ene gangen. Det er heller ikke avvikende atferd dersom en tenåring skulle komme i en slåsskamp i løpet av tiden som ungdom. Ungdommen er i en brytningstid og det å bryte normer hører til det å teste grenser. Ungdommen klarer ikke alltid følge det normative samfunnet og tanken om det perfekte. Dersom ungdommens testing av grenser bikker over til å bli alvorlig, og resulterer i en hemmende og destruktiv utvikling for den enkelte, er da den avvikende atferden blir tydelig (Norsk helseinformatikk, 2016).

Dersom politiet gjentatte ganger velger å foreta tiltak opp mot en ungdom, men at tiltakene eller handlingene politiet utfører ikke oppnår det ønskede resultatet, kan handlingene og tiltakene bli irrasjonelle (Olsvik, 2013, s.46-47). Det er viktig at politiet skaffer seg en oversikt over den tilgjengelige informasjon de har ovenfor den enkelte ungdommen, men også en generell oversikt over ungdommen i det området hvor drives forebyggende virksomhet. Politiet må være bevisst på hvilke konsekvenser en intervensjon vil kunne få (Olsvik, 2013, s.46-47). Hvilke konsekvenser rammer ungdommen dersom politiet ikke klarer å se forskjell på avvikende atferd og vanlig utprøving av grenser?

Politiets oppmerksomhet rundt ungdommen vil kunne stemple ungdommen som avvikere fra det normative samfunn. Ved at politiet er med på prosessen i å stemple ungdom, vil det kunne ty til konsekvenser om at ungdommen til slutt anser seg selv som en avvikere selv som ungdommen egentlig ikke er en avvikere fra samfunnet (Lie, 2011, s.135).

Dermed kan faktisk for tidlig intervensjon av politiet ironisk nok skape avvikere fremfor å forebygge det (Lie, 2011, s.135).

Stempling og stigmatisering kan være to konsekvenser av for tidlig intervensjon. Diskusjonen rundt disse begrepene har satt spørsmål på om stemping av ungdom kan bidra til å presse ungdommen inn i en avvikerrolle, som til slutt fører til at ungdommen anser seg selv som et avvik (Hauge, 2007). Basert på empiriske undersøkelser, argumenteres det blant forskere at fokuset på ”ungdom i risikozonen” kan bidra til en forsterket marginaliseringsprosess (Vogt, 2017). Enda stigmatiseringsprosessen er tydelig, viser Helgeland (2009) i sin tekst at jo tidligere barn viser problematferd, dess større sannsynlighet er det for at den problemorienterte atferden tas med videre i det voksne liv (Helgeland, 2009, s.49). Basert på det Helgeland sier så kan det tenke seg at det er bedre for politiet å foreta en for tidlig intervensjon, dersom gevinsten blir å forhindre at en ungdom tar med den avvikende atferden til voksenlivet. Det gjelder så klart de barna/ungdommene som viser en ekstremt tidlig problematferd ved f.eks. tidlig bruk av rusmidler eller vold. På en annen side er det ikke ønskelig at ungdommen skal føle seg stemplet og stigmatisert dersom politiet tar feil vurderinger.

En annen konsekvens av for tidlig intervensjon er svekkelsen av primærkontrollørene. Foreldre blir sett på som primærforebyggere i ungdommens liv. Å ha et godt forhold til sine foreldre og en trygg og givende oppvekst er med på å styrke beskyttelsesfaktorene. Dersom foreldre eller foresatte mister kontrollen over en trøblete ungdom, kan de fort føle seg mislykket som omsorgspersoner. Det er derfor viktig at politiet, ved hjelp av den personorienterte forebyggingen, er en støtte og en samtalepartner, slik at de sammen kan komme til gode løsninger på utfordringene (Lie, 2011, s. 83).

Kontrollen blant foreldre også kalt primærkontrollører, svekkes i politiets stadige tidligere intervensjon. Familien var de som tidligere tok ansvar for ungdommen som testet grenser. Når politiet foretar tidligere intervensjon er det ofte at ungdommene som tester grenser, nettopp blir fanget opp av politiet (Lie, 2011, s.135). Er det optimalt at politiet tar over foreldrenes oppgaver? Ved at primærkontrollen fra familie svekkes og at sekundærkontrollen fra politiet øker, blir dette en konsekvens av politiets for tidlig intervensjon. Derfor er det viktig at nærmiljø og familie opprettholder det å ta tak i problemer med ungdommen, uavhengig om kontrollen fra politiets side øker (Lie, 2011, s.135).

Primærkontrollørene er viktige fordi de er med på å danne ungdommens utvikling. På en annen side er det ikke gitt at primærkontrollørene fungerer som de skal. Kvaliteten på hjemmemiljøet har stor betydning for ungdommens psykiske helse (Folkehelseinstituttet, 2011). Folkehelseinstituttet (2011) sin rapport ”*bedre føre var*” sier at forebygging blant høyrisikofamilier og utvikling av symptomer blant ungdom kan være utfordrende. Rapporten (2011) tilsier at det ofte er slik at man allerede vet hvem som vil kunne utvikle atferdsforstyrrelser før fødselen. Så på en annen side er det tilfeller hvor politiet må foreta en for tidlig intervensjon blant primærkontrollørene fordi det er for barnets beste. Politiet trenger ikke ta vekk foreldre eller familie som primærkontrollører, men politiet kan foreta hjelpende tiltak for å skape en holdningsendring til både foreldre og ungdom (Folkehelseinstituttet, 2011).

4.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg ønsket å belyse ulike konsekvenser ved en for tidlig intervensjon. Å komme inn tidlig i prosessen med ungdommen er en prioritert oppgave fordi politiet ønsker å forhindre avvikende atferd hos den risikoutsatte ungdommen (Lie, 2011, s.75). For at politiet kan foreta en tidlig intervensjon blant ungdommen er det nødvendig å identifisere kjennetegn på problemorientert atferd som rusmisbruk og annen kriminalitet (Helsedirektoratet, 2009). Dagens ungdom har generelt aldri vært bedre. De begår mindre lovbrudd og bruker også i mindre grad rusmidler (Lie, 2011, s.76). Likeså er den personorienterte forebyggingen rettet mot den risikoutsatte ungdommen som er utprøvende til rus og kriminalitet. Den er ikke i like stor grad rettet mot majoriteten av ungdom som oppfører seg bra (Lie, 2011, s.74-75).

For politiet sin del er det viktig å ha mot til å involvere seg. Mange syntes det er ubehagelig å gripe inn dersom det er diffuse risikofaktorer og symptomer (Helsedirektoratet, 2009). Hvilke konsekvenser får en for tidlig intervensjon? Politiet burde klare å se forskjellen på hvilke risikofaktorer som er gode og hvilke som er dårlige ut i fra deres erfaringskunnskap. Når ungdom føler seg stempelt og stigmatisert av politiet, er dette et tegn på at politiet ikke har sett forskjellen på utprøvende atferd og alvorlig problematferd (Barne- likestilling- og inkluderingsdepartementet, 2010).

Helgeland (2009) viser i sin tekst at jo tidligere barn viser problematferd, dess større sannsynlighet er det for at den problemorienterte atferden tas med videre i det voksne liv (Helgeland, 2009, s.49).

På bakgrunn av det Helgeland (2009) sier, vil det mulig være bedre å risikere noen konsekvenser ved for tidlig intervensjon enn at ungdommen tar med seg uoppdagede problemer videre med i det voksne liv. I tillegg til stempling og stigmatisering som to konsekvenser av for tidlig intervensjon, vil også primærkontrollørene svekkes. Når politiet foretar tidligere intervensjon er det ofte at ungdommene som tester grenser, nettopp blir fanget opp av politiet (Lie, 2011, s.135). Dette vil føre til at testing av grenser og utprøvende atferd nå blir fanget av politiet og ikke av foreldre. Primærkontrollørene er viktige fordi de er med på å danne ungdommens utvikling, og det er viktig at foreldre og nærmiljø fortsetter å ta tak i ungdommen sin testing av grenser, selv om politiet også oppdager dem (Folkehelseinstituttet, 2011).

5.0 Referanser

Dalland, O. (2012). Metode- og oppgaveskriving for studenter (5.utg.). *I kompendium: Hovedområde metode – vitenskapsteori og forskningsmetode*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Fauske, H. & Øia, T. (2010). Oppvekst i Norge. *I kompendium: Hovedområde forebyggende oppgaver – kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Abstrakt.

Hauge, R. (2007). Stempling og stigmatisering. Finstad, I. L. & Høigård, C. (Red.), Kriminologi (4.utg.). *I kompendium: Hovedområde forebyggende oppgaver – kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. Oslo: Pax.

Høigård, C. (2007). Hva er kriminologi? Finstad I. L & Høigård, C. (Red.). *I kompendium: Hovedområde politi og samfunn*. Oslo: Pax.

Lie, E. M. (2015). I forkant. (2.utg.). *I kompendium: Hovedområde forebyggende oppgaver*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Lie, E. M. (2011). *I forkant: Kriminalitetsforebyggende politiarbeid*. (2.utg.) Oslo: Gyldendal Akademisk.

Olsvik, H. E. (2013). *Vitenskapsteori for politiet: Tenkemåter i kunnskapsstyrt politiarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Politidirektoratet. (2012). *Evaluering av politirådene – Politiets oppfatning av samarbeidet*. Oslo: Politidirektoratet.

Politidirektoratet. (2011). *Veileder for politiets bekymringssamtale: Dialog for ansvar og positiv endring*. (POD- publikasjon nr. 2011/08) Oslo: POD.

Politi loven. (1995). *Lov av 4. August 1995 nr. 53*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Schiefloe, P.M. (2003). Mennesker og samfunn: innføring i sosiologisk forståelse. *I kompendiet: Hovedområdet politi og samfunn – sosiologi*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vegheim, B. (1997). Kjønn og kriminalitet. Finstad, I. L og Høigård, C. *I kompendiet: Hovedområdet politi og samfunn – sosiologi*. Oslo: Pax.

5.1 Nettsider

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2010). *Det magiske øyeblikket- hvordan komme i kontakt med barn som sliter*. Hentet 28. Januar, 2018 fra:

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/rapporter/2010/veiledningshefte_det_magiske_oyeblikket.pdf?id=2190280.s

Folkehelseinstituttet. (2011) *Bedre føre var*. Hentet 10.Mars 2018 fra:

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/rapport-20111-bedre-fore-var---psykisk-helse-helsefremmende-og-forebyggende-tiltak-og-anbefalinger-pdf.pdf>

Helsedirektoratet. (2009). *Fra bekymring til handling- En veileder om tidlig intervensjon på rusområdet*. Oslo: Helsedirektoratet i samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, politidirektoratet og utdanningsdirektoratet. Hentet 19. Februar 2018 fra:

https://www.udir.no/globalassets/upload/brosjyrer/5/fra-bekymring-til-handling_enk.pdf

Justis- og beredskapsdepartementet. (2013-2016). *Handlingsplan for forebygging av kriminalitet*. Hentet 10.Mars 2018 fra:

https://www.regjeringen.no/contentassets/fda931710c8d4ce9a5dee626ad93d649/handlingsplan-kriminalitetsforebygging_2013.pdf

Norsk helseinformatikk. (2016). *Atferdsforstyrrelser hos barn*. Hentet 26. Januar, 2018 fra:

<https://nhi.no/sykdommer/barn/barnepsykiatri/atferdsforstyrrelser-hos-barn/>

Nøvik, S.T. (2000). *Måling av psykiske vansker hos barn*. Hentet 10. Mars 2018 fra:

<https://tidsskriftet.no/2000/03/doktoravhandlinger/maling-av-psykiske-vansker-hos-barn>

Politiinstruksen. (1990). Hentet 15. Februar 2018, fra lovdata:

https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/1990-06-22_3963/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5

Redaksjonen (2014). *Oppfølgingsteam forebygger rus og kriminalitet hos unge lovbrytere*.

Hentet 14. Februar fra:

<http://www.forebygging.no/Nyheter/Nyheter-2014/Oppfolgingsteam-forebygger-rus-og-kriminalitet-hos-unge-lovbrytere/>

Statistisk Sentralbyrå. (2013). *Straffereaksjoner, etter hovedlovbruddsgruppe, alder og kjønn*

Hentet 26. Januar, 2018 fra:

<https://www.ssb.no/a/barnogunge/2017/tabeller/lovbrudd/lov0500.html>

<https://www.ssb.no/a/barnogunge/2017/tabeller/lovbrudd/lov0400.html>

Vogt, C. K. (2017). *Vår utålmodighet med ungdom*. Hentet 15. Februar, 2018 fra:

<https://www.idunn.no/tfs/2017/01/vaar-utaalmodighet-med-ungdom>

5.2 Selvvalgt pensum

Heggen, K. og Øia, T. (2005). *Ungdom i endring – mestring og marginalisering*. Oslo:

Abstrakt Forlag (236 sider).

Helgeland, I. M. (2009). *Ungdom i alvorlig trøbbel – veier til forandring*. Oslo:

Universitetsforlaget (159 sider).

Kvalem, I. L. og Wichstrøm, L. (2007). *Ung i Norge: Psykososiale utfordringer*. Oslo:

Cappelens Akademisk (197 sider).

Kvellido, Ø. (2006). *Risiko og beskyttelse ved ungdoms rusmiddelbruk*. (nr.4) Trondheim:

NTNU (4 sider).